

de) personer. Tilsammen androg disse *assientistas'* lån 1626–50 81 mill. dukater, men højdepunktet falder tydeligt i de kritiske år i slutningen af 1630'erne og begyndelsen af 1640'erne, indtil kronens bankerot 1647 fremkaldte krise og nødvendiggjorde afvikling, samtidig med – og i sammenhæng med? – »nedtællingen« til de westfalske fredsaftaler.

Trods bogens tilsyneladende meget specielle titel, er der altså tale om et væsentligt emne. Den udbygger og underbygger temaer, som Braudel anslog i sit klassiske værk, og selvom den er forf.s debut, er der også tale om en både meget kyndig og meget indsigtfuld bog, et væsentligt bidrag til 1600-tallets internationale historie.

E. Ladewig Petersen

NYESTE TID

METTE LADERRIÈRE (red.): *Danes in Japan 1868–1940*. København, Akademisk Forlag, 1984. 200 s. Ill. 122 kr.

Bøger der skildrer Danmarks forhold til en anden stat over en årrække risikerer at blive bid- og vidløse festskrifter hvor man skubber konfliktstof under måtten for at undgå at ærgre handelspartnere, politikere eller andre potentater. Det er glædeligt at kunne sige, at den faldgrube har nærværende bog undgået. Gensidige misforståelser, diplomatiske julelege, og lukkethed over for den fremmede kultur bliver trukket frem og analyseret uden sordin. Bogen kan følgelig anbefales; thi den belyser nogle ret ukendte dele af danske udenrigsrelationer, både på det kulturelle og på det egentligt politiske område.

Bogen er blevet til ved et samvirke mellem lærere og studerende ved Østasiatisk Institut på Københavns Universitet. I første kapitel skildrer *Olof Lidin* de officielle forbindelser mellem Japan og Danmark fra de ældste tider til og med handelstraktaten af 1912, og de diplomatiske og konsulære hovedpersoner helt op til nutiden. Danmarks tab af chancen 1846 til at blive det første land der fik normale handelsrelationer med Japan skildres objektivt, ligeså det noget valne afhængighedsforhold af energiske hollandske diplomater. Enden blev som bekendt, at Danmark blev det sidste europæiske land der fik handelstraktat med shogunatet. Der har været læst en masse arkivsager for at få alt dette frem i lyset. *Simon B. Heilesens* »Danes on Japanese Culture« er ubestridt et af bogens bedste bidrag. Det er et stykke levende dansk kulturhistorie, der belyser hvordan japanske sager kom til Danmark under det 17. århundredes forsøg på at skabe ostindiske handelsforbindelser; hvordan man i 19. årh. indsamlede og klassificerede etnografica; og hvordan private kunstkere kæmpede mod museumsautoritetens forstokkethed, endog *efter* at man ude omkring i Europa havde fået øjnene op for den japanske kunsts enestående værd. Fremstillingen går helt op til nutiden, og har fyldige bibliografiske noter. *Mette Laderrière* skriver indfølede, til tider vittigt, om tidlige danske besøgendes indtryk af Japan. Meget af dette materiale om hvordan Japan faktisk så ud i tidlig Meijitid er af stor historisk interesse. Mange af de bøger der her nævnes fortjente egentlig at blive oversat til engelsk eller japansk, for de indeholder data der er ikke er sløret af stormagts-

interesser; navnlig viste søofficererne Normann, Konow og Münster skarp iagttagelsesevne. *Yoichi Nagashima* skriver om H. C. Andersen-festen i Tokyo 1925. Allerede dengang var japanerne levende interesseret i deres omverden: det er faktisk ret utroligt hvad dannede japanere allerede dengang vidste om Danmark og dansk kultur. Med udgangspunkt i deltagerlister m.v. kortlægger forfatteren hvem der var hvem blandt de danske i Japan dengang, både de officielle og de private. Det er helt nyt stof.

I 1930 var prinserne Frederik (senere Frederik IX), Knud og Axel i Japan. De forskaffede Danmark megen goodwill, og de samtidige beskrivelser viser klart at Japan dengang var vestligt, liberalt og demokratisk orienteret. Dog, ganske få år senere skulle krisen, arbejdsløsheden og bøndernes elendighed starte processen der førte til Pearl Harbor og Nagasaki. Som øjebliksbillede af en tid der endnu troede at 1914–18 var sidste krig overhovedet er disse glimt uovertrufne. De er samlet af *Karen Bjerre*, og det er gjort både kyndigt og elegant. Endelig skildrer *Litten Krohn-Carl*, hvordan dansk gymnastik vandt indpas i Japan. Hun underviste selv i mange år i Japan i dansk idræt. Den har sin andel i den helt forrygende udvikling der er sket i folkesundheden i Japan, hvor gennemsnitslevealderen nu er længere end i Danmark. Historien er spændende og kunne for min skyld godt have været længere.

Kort sagt, en uprætentios bog som giver nogle relevante glimt af de dansk-japanske relationer set fra *dansk* side. En ung japaner, Sakamoto, har været i Danmark og gravet i vore arkiver efter *japanere i Danmark*: Der kom nogle til København med et russisk skib i 1803; der var studerende på korte besøg i 1860'erne; og danske missionærer bragte tidligt unge japanere til Danmark. Sakamoto's arbejde vil supplere, men næppe ændre det billede nærværende bog giver af de dansk-japanske relationer. Det kan derimod den forskning Yoichi Nagashima har startet, nemlig at opspore dels japanske beskrivelser af de danske konsulers virke i Japan, dels forhistorien til Japans optagelse af diplomatiske relationer med Danmark, dels og navnlig de over mange japanske arkiver spredte akter om *Iwakura*-missionens indtryk af Danmark. Det var som man vil huske en delegation af regeringsmedlemmer og høje embedsmænd der 1871–73 besøgte alle fremskredne stater for at lære af deres opfindelser og institutioner og også lære af de fejl disse staters regeringer havde begået. Det vidner om dansk historieforsknings triste økonomiske situation at Nagashima, der allerede har kortlagt materialet, endnu ikke har kunnet få de penge der vil gøre det muligt at få det gennemarbejdet og udgivet.

Når de nævnte japanske forskningsresultater udkommer, vil Danmarks forhold til Japan i det nævnte tidsrum være dobbeltsidigt belyst. Indtil da må vi glæde os over at den *danske* side af historien nu foreligger på tryk i en så tiltalende form, og med så meget nyt stof.

Efter bogens udgivelse er redaktøren, Mette Laderrière, død efter længere tids sygdom. Lektor Laderrière var en af Danmarks mest lovende unge Asienforskere, lige anset som lærer og som forsker, og retsindig som administrator. Bogen vil stå som et varigt minde om hendes indsats.

Carl Steenstrup